

Gárdonyi Gergely

A bűnügyi technika hazai története

Tisztelt Országos Rendőr-főkapitány-helyettes Urak! Tisztelt Igazgató Asszony! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Kollégáim!

Megtiszteltetés ezen a fórumon Önökkel együtt emlékezni a bűnügyi technika történetéről. Fontosnak tartom feleleveníteni az Intézet alapításának 50. évfordulóján a BSZKI fő profilját alkotó igazságügyi szakértői tevékenység mellett az ahhoz szorosan – véleményem szerint elválaszthatatlanul – kapcsolódó bűnügyi technika történetének fontosabb mozzanatait.

Végig tekintve az elmúlt 50 éven azt látom, hogy mindig volt országos képvisellete a szakmánknak - igaz mindig különböző szervezeti keretek között. Kutatásaim során mindvégig erősödött bennem az a gondolat, hogy kiemelt fontosságú a bűnügyi technika – más bűnügyi területekkel azonos szintű - országos képviselétének létezése, zavartalan működése.

Jelen keretek között nincs lehetőségem arra, hogy valamennyi adatot megosszam Önökkel, amelyeket kutatásaim során felleltem. Igyekszem azonban a korabeli cikkek, interjúk, tudományos publikációk valamint a több száz beszerzett, áttanulmányozott jelentés és átirat, továbbá a terület felelőseivel folytatott személyes beszélgetéseim alapján felvillantani a főbb stációkat és eredményeket.

A közvetlen előzmények

A második világháborút követő időszakban a politikai vezetők előtt világossá vált, hogy a társadalmi változások, és az új politikai berendezkedés a bűnügyi terület szervezetének és munkamódszereinek gyökeres változását teszi szükségessé. Ebben az időszakban a bűnügyi technika munkatársai mostoha körülmények között dolgoztak. Felszerelésük hiányos volt, a fölipapírokat saját maguk állították elő oly módon, hogy a régi nyomokat lemosták, és a rajta lévő zselatinréteget újra duzzasztották.

Erre az időszakra volt jellemző az is - ami az országos szakmai irányító egység hiányát jelezte - hogy nem ismerték a bűnügyi technikusok a tudományos kriminalisztikai módszereket. Ezért fontos volt minden olyan eredmény, amelyet a technikusok maguk értek el, és így a gyakorlatban bizonyították be az állomány számára a bűnügyi technika fontosságát.

1948-ban kapták meg a vidéki kollégák az első helyszínelő bőröndjeiket, amelyek nagy, fekete színű kofferek voltak. Ezeket zseblámpával, nagyítóval, ollóval, gipsszel és szitával, kézikéfével, indigó- és argenterátporral, fölipapírral, valamint gumihengerrel és festékkel felszerelve vehették kézbe.

1950-ben létrejött a Budapesti Rendőr-főkapitányság szervezetében a **Bűnügyi Technikai Alosztály** országos hatáskörrel. Ebben az évben a vidéki kapitányságokon is **létrehozták a bűnügyi technikus státuszokat**, amelyek jó alapot jelentettek a későbbi bűnügyi technikai részlegek kialakításához.

1953-ban szervezték meg az első, hathónapos bűnügyi technikus szaktanfolyamot. Itt bűnügyi fényképészetet, daktiloszkópai ismereteket hallgattak a tanulók, valamint a helyszínrajz készítését tanulták meg. Megismerkedtek továbbá az írás-, fegyver-, nyom- és

orvos szakértés alapjaival is, valamint a bűnügyi szolgálati kutyákkal kapcsolatos ismereteket is elsajátították.

1960-ban járási technikai felelősöket állítottak szolgálatba és ellátták őket felszereléssel is. Igaz, hogy ezt ők más feladataik mellett végezték, de ez egy újabb lépést jelentett a vidéki technikai egységek kialakítása felé.

A rendszerváltás előtti évek (1961-1990)

1961-ben az Országos Rendőr-főkapitányság szervezetében a **Bűnügyi Technikai Alosztályból Osztály** (a későbbiekben Intézet) lett. Az ezt követő időszakban rohamos fejlődésnek indult a hazai bűnügyi technikai terület, és javult a technikusok helyzete. A kiinduló helyzet elkeserítő volt, hiszen az ötvenes években az összes bűncselekmény nyomozásának csupán 31 százalékában működött közre bűnügyi technikus. Az Osztály megalakulását követő két év múlva ez a szám két és félszeresére emelkedett. Ugyanilyen tendenciát mutatott a rögzített nyomok száma is.

A Bűnügyi Technikai Osztály megalakulását követő néhány évben elkezdődött megyénként egy fő, összesen húsz bűnügyi technikus nyom- és írásszakértői tanfolyamra történő beiskolázása. Az ún. kerületi technikai felelősök pedig speciális, „felelősi iskolát” végeztek. Mint azt Kertész Imre professzor egyik 1965-ben írt tanulmányából megtudjuk: a cél az volt, hogy olyan szakemberek vegyenek részt a helyszíni szemléken, akik a nyomokat nemcsak rögzíteni tudják, hanem látják a bennük rejlő bizonyítási és szakértői lehetőségeket is.

Ebben az időben, **1963-ban** a nagyobb megyékben **bűnügyi technikai alosztályok**, a kisebb megyékben technikai csoportok **alakultak**. Fontos lépés volt ez, hiszen ezzel a bűnügyi technikai egységek szervezetszerűen jelentek meg a bűnügyi szolgálat rendszerében.

1971-ben Katona Géza professzor, aki akkor az Intézeten belül működő Kriminológiai Alosztályt vezette, először a nyomozó kutyavezetők, majd a bűnügyi technikusok országos szakmai irányítói beosztásába hívta meg az állatorvos végzettségű **dr. Szinák Jánost**.

Szinák doktor tevékenységének köszönhetően a nyomozókutyák szerepe felértékelődött. A szagazonosítás elfogadott eljárássá vált. Ekkor épültek ki országszerte a szagbankok. Elmondása szerint volt olyan időszak, amikor 13.000 nyomozókutya-igénybevételből az eredményesség 90 százalékos volt.

1970-től kezdve az Intézet szakirányító tevékenységének köszönhetően 5 év alatt a rögzített és szakértőhöz eljuttatott láb-, jármű-, és eszköznyomok száma megháromszorozódott, az ujjnyomoké a duplájára emelkedett. Mindemelllett szomorú tényként jelentkezett, hogy a helyszínes bűncselekményekhez, még mindig csak az esetek felében kapcsolódott szakértői kirendelés.

A jövőbeni tervek között már ekkor szerepelt az, hogy a helyszíni felszerelések kisebb súlyúak és könnyebben kezelhetőek legyenek továbbá, hogy a szemlebizottság a helyszínen tapasztaltakat „képmagnetofon” segítségével rögzítse.

1978. április 8-án a belügyminiszter intézkedési tervet hagyott jóvá, amelynek része volt az is, hogy a nyomozók, vizsgálók, és az egyes bűnügyi területek vezetőinek bűnügyi technikai képzettségi szintjét emelni kell, és fokozni kell a területi szerveknél folyó technikai munka szakirányítását.

A dr. Szinák János vezette szakirányítást végző csapat eredményeinek köszönhető, hogy 1977 és 1987 között duplájára nőtt azoknak a helyszíni szemléknek a száma, ahol bűnügyi technikust vagy technikai felelőst vettek igénybe a nyomozó szervek. *Ezt Szinák doktor elmondása szerint úgy érték el, hogy folyamatosan vidéki helyszínekre jártak. Először vonattal, majd később – amikor már a vonatozással járó kellemetlenségek miatt ere nem volt hajlandó - két*

éven át saját Wartburgjával járta az országot, amelynek üzemanyagköltségét a rendőrség megtérítette.

Ebben az időszakban megkétszereződött a helyszíni ujjnyomok alapján azonosított gyanúsítottak száma, ami azt jelentette, hogy a rögzített ujjnyomok 6-7%-a vezetett el az elkövetőhöz. Kertész Imre professzor ezt a számot olyan alacsonynak nevezte egyik tanulmányában, amelyen feltétlenül javítani kell. Ahhoz azonban, hogy a felderítést hatékonyabban tudja a bűnügyi technika segíteni, az ujjnyomok ujjlenyomatokkal történő összehasonlítását meglátása szerint gépesíteni kell majd.

Már ekkor tervként szerepelt az, hogy az ország különböző pontjain lefolytatott helyszíni szemlék eredményei között összefüggéseket keressenek. Ehhez azonban olyan számítógépes háttér lett volna szükséges, amely akkor elérhetetlen volt. Ez a szitulógiai szakértői vizsgálat (ma a kriminalisztikai képzésben „szituációs modellként” oktatjuk) a helyszín összképéből vont volna le következtetéseket, és rendszerezte volna azokat. A helyszín és az ismeretlen elkövető adatainak számítógépes feldolgozása hasznos eredményeket hozna - vélte Kertész Imre professzor, amely állításával természetesen ma is egyet kell értenünk. Kiegészítve ezt azzal, hogy az ország különböző pontjain lefolytatott helyszíni szemléken tapasztaltak egymással történő összevetése is indokolt lehet, amelyhez ma már az informatika megfelelő segítséget nyújthat.

Az Intézet szakértőivel való szoros együttműködés nagyban hozzájárult a helyszíni munka színvonalának javulásához.

1987 tavaszán dr. Szinák János nyugdíjba vonult, helyét Nerpel József vette át.

A rendszerváltást követő időszak (1990-2011)

1990-ben a rendszerváltást követően az Intézet szervezetenként kettévált: a szakértői egységek Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet néven a Belügyminisztérium szervezetében maradtak, míg a területi szerveknél működő bűnügyi technikai egységek szakmai irányítása a belügyminisztériumból kivált Országos Rendőr-főkapitányságon belül a Bűnügyi Főosztály részeként megalakult Bűnügyi Technikai Osztályhoz került. Az osztály vezetésével dr. Katona Gézátné bízta meg. Az osztályon belül két alosztály működött: az Instruktori és Módszertani Alosztály Méhes József, valamint a Központi Helyszínelő Alosztály Vedres Mátyás vezetésével.

Az 1990-1997-ig tartó időszak méltán nevezhető a rendszerváltás utáni periódus fénykorának, mivel szakmailag meglehetősen prosperáló, financiálisan pedig – az erős érdekérvényesítésnek köszönhetően - támogatott időszak volt.

Az ORFK felelős vezetése megértette a bűnügyi technika nyomozásban betöltött kulcsfontosságú szerepét. Ez a szervezeti felépítés megteremtette annak a lehetőségét, hogy a nyomozószervek hármasságos tagolásának megfelelően a bűnügyi technikai szintek is kialakuljanak, és érdekeiket érvényesíteni tudják.

A Bűnügyi Technikai Osztályt egy 1994-es ORFK Tájékoztató már Bűnügyi Technikai Szolgálatként említi.

Ez alatt a hét év alatt a Szolgálat számos olyan eredményt ért el, amelynek hatása máig érezhető. Ilyen volt, hogy minden megyei rendőr-főkapitányságon a **bűnügyi technika osztályszintű szervezeti egységgé nőtte ki magát.**

Sajnos az utóbbi ötven évben néhány területen nem sikerült fejlődünk, sőt egyes területeken még veszítettünk is a korábban már elért eredményeinkből (ilyen veszteség az, hogy nem minden megyei rendőr-főkapitányságon működik BTO). Ma Borsod-Abaúj-Zemplén Megyében csak alosztályi szinten, Tolna Megyében a megyeszékhely állományaiban, Komárom-Esztergom Megyében pedig egyáltalán nem működik BTO. Pedig ezek a szervezeti

egységek a szakterület fejlődésének alapját képezik. A humán erőforrás, a helyiségek, a felszerelés adott, így ez csupán vezetői döntés kérdése.

Létrejött három Bűnügyi Technikai Mikrocentrum (Pécsett, Veszprémben és Miskolcon), amelyeknek feladata az illetékességi területükhöz tartozó - jellemzően szomszédos, vagy közeli – megyék bonyolultabb eszközparkot és szakértelmet igénylő ügyekben vizsgálatok elvégzése nyom-, és ujjnyomszakértői, fegyverszakértői, vegyészszakértői, biológiai-, és írásszakértői területen.

Létrehozásukat az ORFK 10-10 fő státusz létrehozásával, és bruttó 40.000 Ft/fő bérkerettel támogatta.

1992-ben kapott minden bűnügyi technikus az országban új felszerelést tartalmazó helyszínelő táskát, fényképezőgépet és technikus munkaruhát. **1993-94-ben** érkeztek meg azok a Volkswagen Syncro helyszínelő mikrobuszok, amelyek sok helyen még ma is szolgálatban vannak. Ezek a speciális felszereltségű, bepolicozott, tisztálkodási és jegyzőkönyvírási lehetőséggel ellátott járművek jó szolgálatot tettek a helyszínelő szakembereknek.

A BTO munkatársai kifejlesztették és rendszerbe állították a Kriminálisztikai Vizsgáló Rendszert, amelynek országos rendszerré fejlesztése az elkészült tervek ellenére már nem valósulhatott meg.

A Bűnügyi Technikai Osztály saját szervezésű tanfolyamokat indított Dobogókön, és a hét év alatt folyamatosan idegen nyelvű szakmai anyagokat fordított le magyarra, amelyet aztán országos szintre a bűnügyi technikusok kezébe adott.

Az osztályon tudományos kutatások is folytak. Erről tanúbizonytságot adnak azok a tudományos kutatási tervek, amelyeket a forrásanyagok gyűjtése során találtam. Ezekben szabatosan, átláthatóan, címmel és felelőssel meg voltak jelölve különféle kriminálisztikai kérdések, amelyekben az osztály munkatársai határidőre vállalják egy adott téma feldolgozását és publikálását.

Az osztályt vezető **dr. Katona Gézáné 1996-ban nyugdíjba ment**. A BTO vezetését Vedres Mátyás vette át. Az osztály 1997-ben átkerült az Intézethez, amelynek igazgatója dr. Lontainé dr. Santora Zsófia Harkai Györgyöt kérte fel az osztályvezetői teendőik ellátására. Harkai György ezt a beosztást 1999-ig, nyugdíjba vonulásáig töltötte be. Ezzel egy időben Kiss Ernő, az országos rendőr-főkapitányság bűnügyi főigazgatója a Bűnügyi Technikai Osztályt megszüntette. Az anyagi-technikai eszközöket a Pest Megyei BTO kapta meg, az állomány pedig más szolgálati helyekre került illetve nyugdíjba vonult.

Így **1999-ben megszűnt a bűnügyi technika országos, szervezetszerű képviselete**. Az ORFK Bűnügyi Főosztály, Bűnügyi Osztályán belül két lelkes, régi szakember képviselte a szakmát közel egy évtizeden át: Luczai Péntes Attila és Tódor László. Ebben az időszakban is számos eredmény született. Ilyen volt a digitális fényképezés és videózás bevezetése, a „3D tetthely” helyszínrajzoló program országos kiépítése. Ekkor kaptak a bűnügyi technikusok ismét új ruházatot.

Rendszeresen tartottak oktatásokat az „utolsó öt megye” bűnügyi technikusainak, továbbá más megyékben dolgozó technikusoknak és kriminálisztikai szakértőknek is. Ekkor szereztek be a fényképezőgépekhez állványokat, és ezekben az években vettek részt a bűnügyi technikusok a Rendőrtiszti Főiskola, az ORFK Bűnügyi Főosztály és a Dunakeszi Kutya-vezető Képző Iskola által szervezett szakértőképzésben nyom, fegyver, okmány és daktiloszkópia szakterületeken.

Évente szerveztek Siófokon a bűnügyi technikai osztályvezetőknek öt napos továbbképzést, és ekkor látták el a kapitányságokat az új ún. mozaikportré programokkal.

A technikus állomány ebben az időszakban ismerkedett meg igazán a számítógéppel. Így fordulhatott elő az, amit Luczai Péntes Attila mesélt nekem, amikor a 90-es években odaállt egy számítógép mellett ülő bűnügyi technikust oktatni a computer kezeléséről, és azt mondta

neki: „jó, akkor kezdjük azzal, hogy lépünk be a könyvtárba!” Mire a technikus felállt az asztaltól és elindult az ajtó felé: Attila kérdezte, hogy hova mész? „Hát, megyünk a könyvtárba, nem?” – válaszolta a technikus. Szóval volt tennivaló bőven...

2008. január elsejével ismét felállt az ORFK Bűnügyi Főosztályon belül a Bűnügyi Technikai Osztály Pinkóczi József vezetésével, így újra országos, szervezetszerű képviselőt kapott a szakmánk. Ez idő alatt jutott hozzá minden megye több korszerű, helyszínelésre is alkalmas járműhöz, amelyet azóta is meglelégedéssel használnak.

2011. január elsején állt be a mai állapot, amely szerint a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet a Belügyminisztérium állományából a Rendőrség szervezetébe integrálódott oly módon, hogy az Országos Rendőr-főkapitányság vezetőjének közvetlen alárendeltségébe tartozik. Ezzel párhuzamosan létrejött a Bűnügyi Technikai Főosztály, amely négy tevékenységi területet – bűnügyi technikát, bűnügyi orvosokat, poligráfusokat és a kriminálpszichológusokat fogja össze.

A bűnügyi technika a Főosztály létrejöttével a belügyminiszteri döntésnek megfelelően **olyan magas szintű képviselőt kapott, amelyre eddig története során még nem volt példa.** Ez a tény és a rendőrség felső vezetésének gondolkodása, segítőkészsége lehet a biztosítéka annak, hogy a szakma érdekeit megfelelő súllyal lehet majd ilyen szervezeti keretek között képviselni. Az Intézetbe történt integráció pedig reményeink szerint azt eredményezi majd, hogy a helyszíni bűnügyi technikai tevékenység és a szakértői munka egysége helyreáll, hiszen kriminalisztikai alapelv, hogy – Kertész professzort idézve - *„a bűnügyi technikai munkában a helyszíni és a laboratóriumi tevékenység egymást egészíti ki, csak együttesen tud hasznos lenni”*.

A bűnügyi technika történetének kutatása során a forrásanyagok beszerzése, az érintettekkel történt beszélgetések kapcsán arra a következtetésre jutottam, hogy érdemes lesz további, mélyebb kutatásokat folytatni korabeli jelentések, tanulmányok után. Katona Géza professzor ekként fogalmazott egy 1969-ben írt tanulmányában: „a kriminalisztika régebbi korokba visszanyúló történeti előzményeinek feltárását nemcsak, s nem elsősorban kultúrtörténeti célkitűzések indokolják. Egy-egy tudományág, s ezen belül is egyes módszerek fejlődési folyamatának feltárása egyaránt szükséges a belső és külső összefüggések megismeréséhez. A történeti előzmények ismerete teszi lehetővé azt is, hogy csökkentjük a régi módszerek újként történő felfedezésének ma még időnként előforduló jelenségét, s rámutassunk alkalmazásának korabeli tapasztalataira”.

Ezek a gondolatok ma is aktuálisak, hiszen végigtekintve a bűnügyi technika fél évszázados hazai történetén azt látjuk, hogy a folytonos átszervezések és személyi változások miatt a mindenkor bűnügyi technikai vezetőknek szinte ugyanazokkal a szakmai problémákkal kell szembenéznük.

Köszönöm a figyelmüket!